СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXI. — Число 235. — Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 9. жовтня, 1923. — VOL. XXXI. — No. 235. — Jersey City, N. J., Tuesday, October 9, 1923. — THREE CENTS

22,000 МАЙНЕРІВ СТРАЙКУЄ В СКРЕНТОНІ

СКРЕНТОН, 7. жовтня. — Двайцять два тисячі майнерів, занятих в копалнях Гадсон Ковл Ко., вийшло нині на страйк та завісило всяку роботу в 22 копалнях сего підприємства, розсипаних на просторі межи Карбондейлом та Плімавтом.

Заклик до страйку видано в суботу на засіданию комітету жалоб, вибраного майнерами для розглянення скарг майнерів на підприємство, котре від покінчення послідного страйку мало постійно допускатися ріжних сикатур робітників.

Страйк має тревати до дальшого зарядження комітету жалоб.

Підприємці, як звичайно, пускають чутки, що не всі майнери станули за страйком.

ТРАҐІЧНА ПОДІЯ В УКР. ЦЕРКВІ В ШИКАҐО

ШИКАҐО, Илинойс, 7. жовтня. — Українська католицька церква в Шикаґо було нині сценою небувалої події. Емілія Струтинська, жена українського католицького пароха Реймі, в стейті Пенсилвенії, застрілила та вбила на місци о. Василя Стецюка, пароха української католицької церкви в Шикаґо.

Подія сталася підчас недільної відправи. П. Струтинська підійшла до о. Стецюка як до сповіди. Коли була коло нього всего пару кроків, виняла револьвер та стрілила до нього пять разів. Дві кулі попали в голову, одна в клуб, а одна перейшла через серце. Поцілений крикнув: „Боже, ратуйте", і впав. Його повезли зараз до шпиталю, але він номер по дорозі.

П Струтинську відставлено на поліційну стацію, де вона розповіла, що вбила о. Стецюка тому, бо вважала його ворогом свого мужа.

ВОЛТОН СКЛИКУЄ САМИЙ СЕСІЮ СТЕЙТОВОЇ ЛЕҐІСЛЯТУРИ

ОКЛАГОМА СИТІ, 7. жовтня. — Ґубернатор Волтон скликав на 11. жовтня надзвичайну сесію стейтової леґіслятури, щоби видати закони для охорони мешканців перед Ку-Клакс-Кленом, котрого він описує яко замаскованих бандитів.

В той спосіб ґубернатор думає протиділати акції своїх ворогів до скликання проти його волі стейтову леґіслятуру для обжаловання його за надужитте влади.

КОНВЕНЦІЯ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ

ПОРТЛЕНД, Ореґон, 6. жовтня. — Межи иньчими справами, порушуваними на конвенції Американської Федерації Праці, порушено справу большевицької агітації серед робітничих юній.

Один заступник голови Федерації Праці говорив, що робітничі юнії вже прочищено з большевицьких впливів на стільки, що за кілька місяців з большевицької роботи не буде й сліду. Він говорив, що нема чого дивуватися, що серед робітничої кляси найдуться люди з ріжними фантантичними плянами, бо такі люди найдуться серед кождої кляси. Не можна теж дивуватися тому, що такі люди дають вживатися ріжним інтриґантам для провокаторських цілий. Такою провокаторською роботою назвав бесідник роботу большевицьких аґентів, наймлених Москвою, які поставили собі за ціль розбити робітничі юнії, щоби опісля розбитих робітників водити за ніс та вживати для своїх політичних цілий.

Один з прихильників большевиків нарікав, що через ворожнечу Американської Федерації Праці до большевиків від робітничого юнійного руху відступає богато робітників.

СМЕРТЬ ШІСТЬОХ МАЙНЕРІВ В КОПАЛНІ

ДЕНВЕР, Колорадо, 7. жовтня. — В копалні підприємства Мидвест Ковл Ко. в Палисейдс, Колорадо, наступив страшний вибух підземних ґазів. Наслідком вибуху погиб менаджер копалні та пятьох робітників.

Межи погибшими є батько з трома синами.

Вибух підпалив копалню, і вона ще й тепер горить, не даючи добувати тіл жертв вибуху.

ЛОЙД ДЖОРДЖ ВИЇХАВ ДО КАНАДИ

МОНТРЕАЛЬ, Канада, 7. жовтня. — Величезні товпи народа витали вчора Лойда Джорджа, котрий приїхав сюди зі Злучених Держав.

По дорозі до Канади витали Лойда Джорджа в Олбані, Трою, Берлинґтоні та других містах.

МУРИНИ ПРОСЯТЬ КУЛИДЖА О ПОМІЧ

ВАШІНҐТОН, 6. жовтня. — У президента Кулиджа зявилася делеґація муринської орґанізації Національної Ліґи Рівних Прав та просила його, щоби він постарався своїм упливом, щоби конґрес видав закон проти лінчів (самосудів) та проти позбавлювання Муринів виборчих прав в полудневих стейтах.

Президент обіцяв Муринам свою допомогу.

СМЕРТЬ ОБЛЯЖЕНИХ ВЯЗНИКІВ

ЕДІВИЛ, Кентакі, 6. жовтня. — Війска та вязничні сторожі кинулися нині до наступу на трох обляжених вязників, що збунтувалися були кілька днів тому, і перейшовши барикади, найшли всіх трох вязників неживими.

Слідство щодо причини смерти вказує, що один відай погиб від куль облагаючих жовнірів, а два другі поклали самі конець свому життю.

МЕЖИНАРОДНИЙ МОЛОЧАРСЬКИЙ КОНҐРЕС

СИРАКЮЗ, Ню Йорк, 7. жовтня. — На межинародний світовий конґрес, що почався тут вчора, зїхалися делеґати з усего світа. Найбільше представників є з ріжних латинських републик в Америці.

Конґрес займається ріжними питаннями, звязаними з межнародною торговлею молочними виробами.

ОБНОВА ОРҐАНІЗАЦІЇ СКАВТІВ В НЮ ЙОРКУ.

Захотом Т-ва Січ ім. Б. Хмельницького в Ню Йорку, яке перебрало завдання розвязаної скавтової ради, в середу і четвер то є 10. і 11. с. м. в У. Н. Домі о год. 7:30 вечером відбудуться вписи хлопців-пластунів на зимовий курс пластових скавтових вправ під проводом д. Богдана Каштанюка. Українці нюйорачне повинні подбати, щоби всі хлопці почавши від 13 року віку, до цеї вельми пожиточної орґанізації вписалися, а передовсім щоби всі пластуни-скавти з минувшого року знова своє діло підняли.

ПІДРОБЛЯВ ГРОШІ В ТЮРМІ

Фред Ковпленд, котрий відбуває довгу вязничу кару в федеральній тюрмі в Атланті, в стейті Джорджії, підробляв в тюрмі гроші, і за се буде відбувати ще 2 роки вязниці по відбуттю першої кари.

ФАЙТ МІЖ КАЦАПАМИ В ГАЛИЧИНІ.

Свого часу ми писали за галицькими ґазетами, що москвофільське "общество ім. М. Качковського" на своїх загальних зборах вибрало нвоих уряд (з молодшого радикального крила під проводом дра Маріяна Глушкевича) і перезвали його на общество "Наука".

Тепер же повідомляють зі Львова, що старі кацапи, які тримають з польським урядом, сього рішення загальних зборів не приняли і донесли до польської поліції, що вибір не відбувся згідно з постановами статута.

Польська поліція поспішила на поміч старим кацапам; відібрала товариство від молодих і віддала старим.

ГАЛИЦЬКА ДЕЛЕҐАЦІЯ У ЖЕНЕВІ.

Краківська польська ґазета "Нова Реформа" з 9. вересня повідомляє з Варшави: Петрушевич удається на днях до Женеви, щоб на терені Ліґи Народів робити неозначені близше старання у справі українського населення у Східній Галичині. В Женеві перебуває вже приятель Петрушевича п. Колбі, б. американський державний секретар за президентури Вилсона. П. Колбі в марті с. р., вчасі нарад конференції амбасадорів у справі признання границь Польщі, удався до Парижа, щоб підперти Петрушевича; п. Колбі спізнився тоді однак і прибув до столиці Франції вже по запавшім рішенню. Тепер п. Колбі хоче надробити собі те спізнення, що буде одначе безсумнівно без успіху.

РОЗМОВА ПОСЛА ПІДҐІРСЬКОГО З МАРШАЛКОМ ПОЛЬСЬКОГО СОЙМУ.

Маршалок польського Сойму Ратай після конференції з правительством та з правительственними партіями, прийшов до думки скликати сойм на сесію в половині жвотня с. р. Відбуа він конференції також з лідерами опозиційних сторонництв.

Посол Підгірський, запрошений на конфеернції, заявив, що український Посольський Клюб заінтересований, щоб як найскорше сесія сойму була скликана, а то зогляду на закон про українське шкільництво, про який Український Клюб зголосив внесення відразу як увійшов до сойму. Однак при теперішній соймовій більшости, яка ворожо ставиться до національних меньшостий, не має він надії на те, щоб цей закон навіть був розглянутий.

Маршалок Ратай цікавився про опінію українського громадянства у справі українського університету. Посол Підгірський заявив, що все українське громадянство, без ріжниці партій, стоїть за те, що український університет мусить бути у Львові шляхом леґалізації істнуючого вже тайною університету.

ПОКИДАЄ ПРАВОСЛАВНУ ЦЕРКВУ.

О. Іван Крохмальний, від довшого ряду літ відомий зі своєї діяльности в коритсь російської православної церкви, перейшов до української католицької церкви та оголосив з тої нагоди публичну відозву, в котрій кається та заявляє, що в російській православній церкві найшов лишень зверхні форми, під якими кишить від всякого морального болота: безідейности, фарисейства, цинізмуш неуцтва, зацофаности і т. д.

УРВІСТИ ПРОГРАЛИ ПРОЦЕС

Большевицька ґазета "Укр. Роб. Вісти" програла процес з українськими фермерами з Плезент Говм, Ман., і мусить заплатити їм 100 дол. відшкодовання враз із коштами процесу. Причиною процесу було те, що на весні с. р. УРВісти помістили допись з Плезент Говму, в якім закинено урядникам тамошнього Народнього Дому, що вони деморалізують молодіж і продають самогонку. Під дописю був підписаний Іван Роґа. Коли обиджені урядники Народнього Дому постановили позивати Івана Роґу за очерненнє. УРВісти помістили заяву, що Іван Роґа згаданогої дописі не писав, тільки якась "нечесна людина". З уваги на се урядники Народного Дому запізвали редакцію УРВістів. Процес відбувся 18 і 19 вересня с. р. у Вінніпеґу перед суддею Ґалтом, який по вислуханню свідків обох сторін здержався з проголошенням вироку і оповістив його аж 24 вересня. Суддя Ґалт прийшов до заключення, що редакція УРВістів не поступала зі згаданою дописю в добрій вірі, не розслідужвала справи, і не дала обидженим сатисфакції, отже провинилась. Беручи одначе на увагу, що пошкодованим ходило більше о очищенне свого імени ніж о дійсне відшкодованнє, суддя признав їм тільки 100 дол. відшкодовання з тим, що УРВісти мають також заплатити кошти процесу. Оборонцем УРВістів був адвокат Ворд Голендс, фармерів з Плезенд Повму заступала фірма Гіп і Арсенич.

СОВЄТСЬКА КАВАЛЕРІЯ ЗБИРАЄТЬСЯ НА УКРАЇНІ БІЛЯ РИСЬКОЇ ГРАНИЦІ ПОЛЬЩІ

ЛОНДОН, 7. жовтня. — З Риги, столиці Латвії, повідомляють, що туди наспіли вісти з Москви, що совєтська влада робить великі военні приготовання біля польської границі.

Відділи кавалерії пересувається над польську границю і скріплюється армію на Україні.

Сі події, як кажуть, стоять у звязи з подіями в Німеччині.

ШТРЕЗЕМАН ОСТЕРІГАЄ ПУАНКАРЕ, ЩОБИ НЕ ГОВОРИВ ЗАБОГАТО

ПЕРЛІН, 7. жовтня. — Німецький канцлер Штреземан вислав телеграму до французького премієра Пуанкаре, в якій просить його, щоб перестав виголошувати недільні промови проти Німеччини, бо се удержує протифранцуський настрій серед німецьких націоналістів.

Штреземан каже, що в Рурщині можна привернути працю до двох тижнів, якщо він перестане виголошувати недільні промови.

ПУАНКАРЕ ПРО КАМПАНІЮ ЛОЙДА ДЖОРДЖА

ПАРИЖ, 7. жовтня. — Французький премієр Пуанкаре заявив нині у своїй промові, що Франція не журиться сим, що бувший англійський премієр Лойд Джордж веде компанію проти неї. Він зазначив, що Франція не уступить в ніякому випадку, поки Німеччина не заплатить їй відшкодовання.

ПАНІКА В НІМЕЧЧИНІ ІЗЗА ЕКОНОМІЧНОЇ РУЇНИ

БЕРЛІН, 7. вересня. — Уся Німеччина виглядає тепер як дім божевільних.

Весь край в економічній і фінансовій руїні, а нарід у великому умовому піднесенню ізза страшної кризи і загрози великого голоду.

Публика тратить віру у лідерів і говорить, що може ще диктотура виратувала би край.

НІМЕЦЬКА ҐАЗЕТА ОБЖАЛОВУЄ СТІННЕСА ЗА АНАРХІЮ В НІМЕЧЧИНІ

БЕРЛІН, 7. жовтня. — Тутешній демократичний дневник „Фоссіше Цайтунґ" обжаловує німецького промислового маґната Стіненна, що він спричинив теперішню анархію і хаос в Німеччині.

Вона пише, що він приготовляє захопленне влади Німеччини в руки німецьких промисловців для їх інтересу і тому лагодить замах на правительство Штреземана.

ДИКТАТОР БАВАРІЇ НАЗИВАЄ ФРАНЦУЗІВ РАБІВНИКАМИ

МІНХЕН, Баварія, 7. жовтня. — Диктатор Баварії фон Кар заявив, що Баварці мусять працювати для удержання сильної Німеччини, щоб відбити рабівників.

Рабівниками він назвав Французів.

СМЕРТЬ 23 МАЙНЕРІВ НА ГОРІШНЬОМУ ШЛЕСКУ

БЕРЛІН, 7. жовтня. — На Горішньому Шлеску у двох катастрофах в копальнях угля стратило життє 23 майнерів.

10 МІЛІОНІВ МАРОК ЗА ПЕННІ

БЕРЛІН, 7. жовтня. — Вчера продавано тут 10 міліонів німецьких марок за одного американського цента.

Німецький державний банк друкує сі гроші, по 10 міліонів марок, а свистках лихого паперу по одній стороні.

БОХОНЕЦЬ ХЛІБА 58,000,000 МАРОК

БЕРЛІН, 7. жовтня. — Міру спадку німецької марки і зросту цін можна оцінити по цінам поживи.

Нині бохонець хліба коштував тут 58,000,000 паперових німецьких марок.

ВОЛОСЄ І ДОРОГОЦІННОСТИ ДЛЯ ВІТЧИНИ

МІНХЕН, Бвараія, 7. жовтня. — Баварські лідери взивають женщин, щоби жертвували на ратованнє Баварії волосє і дорогоцінности.

ПОМИЛУВАННЄ САБОТАЖИСТІВ

ПАРИЖ, 7. жовтня. — Президент Франції Лільран змінив засуд смерти 6 Німців в Рурщині за саботаж на досмертну вязницю.

ЩЕ Є МАЛІ ПОВСТАНСЬКІ ГРУПИ В БОЛҐАРІЇ

АТЕНИ, столиця Греції, 7. жовтня. — З Болґарії повідомляють, що там триває далі оружна боротьба з повстанцями по деяких місцях.

Головну підставу комуністично-аграрних повстанців вже зломано, але ще малі їх ґрупи остались розкинені по деяких місцях.

ТУРЕЦЬКІ ВІЙСКА УВІЙШЛИ ДО ЦАРГОРОДА

ЦАРГОРОД, столиця Туреччини, 7. жовтня. — Аліянтські війска опустили Царгород, а вмашерували в параді турецькі війска, які населенне витало із запалом.

НОВИЙ ПРЕЗИДЕНТ КИТАЮ

ПЕКИНҐ, столиця Китаю, 5. жовтня. — Президентом Китаю вибрав парлямент ґенерала Тсао Куна.

Він заняв місце недавнього президента Лі Юана Гунга, котрий покинув свій уряд і втік до Тіентсіна.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПОЛЬСЬКА ДЕМОКРАТІЯ І РЕАКЦІЯ — ОДНАКОВІ.

Український тижневик „Наше Життя", який виходить в Холмі, головному місті Холмщини, у виданню з 9. м. м. пише про відношення польських партій до національних меньшостий осьщо:

Теперішні правлячі польські сфери повели рішучий наступ проти національних меньшостий дарма, що творять ці майже 40% всього населення Польщі. Все вістре їдовитої зброї польських правлячих кругів звернено проти Українців і Білорусів, споконвічних господарів своїх земель. Боротьба за права, загарантовані міжнародніми трактатами і конституцією, затягується та заострюється. Наші противники не перебирають в середниках та використовують все для досягнення своєї цілі, а власне — СПОЛЬЩИТИ НАС — шляхом зубожіння і спролетаризовання нашого народу, затримання освіти його та національної свідомости.

Длятого то так вперто не хотять вони дати нам рідної української ШКОЛИ, цего елементарного права в конституційній державі.

Це роблять і з Білорусинами.

Длятого також не дають українським і білоруським селянам ЗЕМЛІ, а стягають ОСАДНИКІВ, ЗАЙД З КОРІННОЇ ПОЛЬЩІ, яких хотять уживати для своїх цілий.

Польська демократія є співодповідальна за теперішній стан — за польське відношенне до національних меньшостий, зокрема до Українців і Білорусинів. А то через те, що при будівництві воскресшої Польщі брала участь в правительствах; ішла на поводу польської реакції та чинно підпирала реакцію в її імперіялізмі та шовінізмі.

Вкажемо тут хочби на факт ще зовсім свіжий. Це власне коли польська партія „В и з в о л е н е", якої члени і дрібнійші агітатори так богато співали про демократизм, яка підчас виборів, щоб зловити до себе голоси малосвідомих Українців з Полісся, та Білорусинів з Білорусі, ДРУКУВАЛА АГІТАЦІЙНІ ЛИСТКИ В УКРАЇНСЬКІЙ І БІЛОРУСЬКІЙ МОВІ; ОБІЦЯЛА, ЩО БУДЕ СТОЯТИ ЗА СКАСОВАННЄ ОСАДНИЦТВА, А В СОЙМІ ПОСЛИ ЦЕЇ ПАРТІЇ ГОЛОСУВАЛИ ЗА КРЕДИТАМИ ДЛЯ ПОЛЬСЬКИХ ОСАДНИКІВ РАЗОМ З ПОЛЬСЬКИМИ СОЦІЯЛІСТАМИ І ВСІМИ ПОЛЬСЬКИМИ ПАРТІЯМИ. ЗРЕШТОЮ ЦЕ НЕ ДИВО, БО ВЛАСНЕ НІХТО ІНШИЙ ЯК ПОЛЬСЬКІ ПЯСТОВЦІ, ВИЗВОЛЕНЦІ ТА ПОЛЬСЬКІ СОЦІЯЛІСТИ ПЕРЕВЕЛИ ЗАКОН ПРО ОСАДНИЦТВО В ПЕРШОМУ СОЙМІ.

Польська демократія здобувши на своїх плечах незалежність Польщі, легко здавала позиції польській реакції, бо й сама була заражена імперіялізмом. Оперувала оклепаним гаслом „за нашу і вашу вольносьць", однак співпрацювала з польською реакцією так, що на ділі в життю до цего гасла додавала: „під нашою кермою і панованнем". Одним словом, польські Визволенці і Пепесовці, не кажучи про Пястовців, про зраду яких ідеалам демократії вже всі тепер переконались, у значній мірі самі погрузли в шовінізмі. А їх „добродійна опіка" над малосвідомими Українцями і Білорусинами, се ніщо інше як проява імперіялізму, замаскованого під демократичний кольор.

Яскравий факт шовіністичної хороби проявився також в голосованню над шкільним внесеннем Українського Посольського Клюбу про негайне введення УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НАВЧАННЯ для українських дітий НА ХОЛМЩИНІ, ПІДЛЯШІ ТА ПОЛІССЮ. Визволенці не голосували за цим внесеннем, хоч і не могли пояснити свого кроку. Націоналістичне шило тоді цілком вийшло наяву.

Треба було аж 8 місяців боротьби наших послів, дружно ідучих разом з білоруськими послами, щоби врешті польська лівиця задумалась над справою національних меньшостий в Польщі. В пресі признались щирійші з них, що жадна польська партія у відношенню до національних меньшостий, особливо Українців і Білорусів, не має програми.

Про польську правицю нічого казати, бо їх становище до нас ясно вороже. Томуто, коли польська реакція проводить до нас виключаючу політику нетерпимости, клясового поневолення і експльоатації; коли з другої сторони польська лівиця не рішилася ще стати на ясний і твердий демократичний ґрунт, не позбавилася ще сама націоналістичної хороби, для нас повстає завданнем моменту зверти свої ряди та скріпити свою єдність. Лекше це нам осягнути, бо ми народ селян і робітників, на якого разом з національним гнетом впарі накладається ярмо соціяльне.

ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНІЗАЦІЙНОГО КУРСУ БОЛЬШЕВИКІВ.

(З львівського „Діла").

Хід подій на Україні привів большевиків знову до визнання необхідности українського курсу. Вони вже зробили певні заходи для переведення цього українського курсу в життя. Як багато зроблено, при нашій одірваности від України, при тенденційности большевицьких відомостей, судити трудно. Всеж думаємо, що переведено в життя не так багато, зважаючи на короткість того періоду, від якого розпочались ці українізаційні заходи, зважаючи на ті фактичні труднощі, які не можуть не стрінутись при їх здійсненню. Але справа полягає не в тому, що зроблено вже, а в тому, що може бути зроблено в будучині, в тому, які перспективи може мати цей українізаційний курс, яке значіння йому треба надавати.

Українські постуляти, здійснення яких ми уважаємо необхідним, поділяються на дві частини: вони складаються з політичних домагань, з другого боку до їх числа належить певна сума національно-культурних вимог.

З цих двох частин наших постулятів заздалегідь треба відкинути можливість здійснення при теперішньому большевицькому українізаційному курсі наших політичних домагань. Здійснення цих останніх має своєю премісою таку організацію державного ладу, при якій цей останній давав би можливість виявлення і здійснення волі українського народу. Між тим большевики, ставши на ґрунт ревізії військового комунізму, обравши тактику уступок раніш в сфері господарській, а тепер національній, разом з тим твердо обстоюють заховання державної влади за ними, в жаден спосіб не хотять допустити до державної влади инші ґрупи, инші кляси. Більше того та політика уступок, яку вони хотять тепер здійснювати, й викликана власне бажанням заховати за владою теперішній характер; влада по старому має залишатись в руках комуністичної партії, переважаючий вплив і значіння в державних органах має належати робітникам й російській національности. Отже на Україні влада заховує по старому окупаційний характер. Все має лишитись в цій области по старому.

Про певні зміни можна говорити лище в области національно-культурній. Але й в сій галузі не можна мати особливо оптимістичних надій.

Здійснення наших культурно-національних домагань має своєю премісою два моменти. По перше: ставши на ґрунт справжньої допомоги розвитку нашої культури й здійснення наших культурних домагань, большевики мусіли би приняти українську культуру такою, якою вона є, якою вона склалась в результаті свойого органічного зросту, дати їй можливість дальшого вільного розвитку. По друге: о скільки ця культура раніше була гнобленою і упослідженою, держава мусіла би стати на ґрунт матеріяльного забезпечення й допомоги її зростови.

Чи мають бути й чи можуть бути здійснені при сучасному большевицькому курсі ті умови, які єдино могли би забезпечити розвиток нашої культури під окупаційним режімом?

На це питання доводиться дати неґативну відповідь.

Раковський в своїй промові, яку ми цитували вчора, виразно зазначує, що допомога розвитку української культури, для нього являється лише засобом для заховання большевицьких впливів на українські маси, зокрема на українську селянську молодь, національно свідому й активну. Для нього розвиток української культури являється не самоцілю, але лише засобом. І як виразно це підкреслюють большевики в усіх своїх міркуваннях на теми українізації, користування цим засобом, здійснення цієї допомоги українській культурі, треба переводити о стільки, о скільки вона допомагає захованню большевицьких впливів. Отже большевикам ходить власне не про допомогу українській культурі, як такій, а про допомогу цій культурі о стільки о скільки вона має революційний характер й зміст. Така постановка справи большевиками виявляється особливо виразно, коли ми згадаємо, якими силами большевики хотять переводити свій українізаційний курс. В свій час ми подали в нашій ґазеті плятформу „українофільської" частини комуністичної партії. Маючи на увазі необхідність переведення українізації, вона домагається повернення до партії й на Україну всіх партійних комуністів й притягнення до культурної роботи тих непартійних Українців, які стоять на революційному ґрунті. Бачимо, що ходить їм про використання лише своїх і співзвучних до них елементів, ходить не про допомогу а про створення української революційної культури.

Для виконання цього завдання комуністи мають аж надто малі сили. По даним кінць 1922 року комуністична партія на Україні з загального числа 54.818 членів, має членів, що знають українську мову лише 6.074. Це число є вражаючо малим, навіть, коли до нього буде додано тих Українців, які стоять на революційному ґрунті. Загалом кількість наших культурних сил є о стільки мала, що більші результати може дати культурна творчість при використанню й обєднанню всіх наших культурних сил. При тому на підході до культурної справи, який є у большевиків, їхні спроби не можуть мати значнійших результатів.

Ці незначні результати являться ще наслідком того простого факту, що для того, щоб творити культурні вартости, треба мати матеріяльні засоби. Між тим стан совітських держав такий, що на культурні потреби уряд може призначати лише мінімальні кошти. Аналіз совітського буджету вказує, що на культурні потреби загалом призначається й абсолютно й відндосно менше, ніж призначалось навіть за царських часів. Совітська статистика стверджує факт загального зменшення навіть початкових шкіл. При такому стані совітської господарки сподіватись більшої і істотної допомоги для української культурної роботи очевидно не доводиться.

При таких матеріяльних умовах, при обмежености культурних сил, які будуть використані, при допомозі розвиткові тільки української „революційної" культури результати теперішнього, українського курсу можуть бути лише дуже обмежені. До тогож треба памятати, що політична влада по старому залишається в чужих руках, що для цією влади теперішній український курс лише є тимчасова уступка. При всій цій ситуації годі особливо захоплюватись теперішньою полосою українізації.

Але, коли не треба нею захоплюватись, то разом з тим не слід й забувати, що при всій обмежености теперішніх українізаційних спроб всеж вони мають певне позитивне значіння. Являються вони очевидним доказом тої елементарної сили, яку має наш національний рух коли він примушує серйозно рахуватись з ним большевицький уряд. Цей зріст й це поширення нашого руху буде мати своє значіння для нашої справи серед західно-европейських чинників, які уважно слідкують за розвитком подій в совітських державах. Знайдуть теперішні події свій відгук серед тих частин нашого народу, які знаходяться поза межами совітського кордону, збільшать там енерґію й певність в тому, що здійснення наших національних ідеалів наближається до реалізації хоч повільною, але певною й невпинною ходою.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

БАЙОН, Н. ДЖ. Сестрицтво ім. св. Анни, від. 237 У. Н. С. повідомляє, що черговий мітинґ відбудеться о 8. годині вечером в четвер, 11. жовтня в церковній галі при 25 ул. На порядку нарад вибір урядничок, приниманнє нових членкинь. Всі членкині повинні прийти і нових привести. — Параня Кобрин, предс.; Анна Солонинка, секр.

ВАТИКАН ЗА ПОВОРОТОМ МИТРОПОЛИТА ШЕПТИЦЬКОГО ДО КРАЮ.

(Оригінальна допись „Свободи" з Відня).

Польські власти наваривши в справі митрополита пива, хотіли би, щоби його випив... митрополит. Полякам здавалося, що і сим разом удасться їм та штука як з початком 80-их років м. ст. коли то вони при помочи своїх впливів на цісарськім дворі у Відни усунули з митрополичого престола в німому неповинного о. Йосифа Сембратовича. Тоді ходило о православну агітацію, яку розпочали були москвофіли під проводом о. Івана Наумовича. Але з якої рації мав за се Йосиф Сембратович відповідати?

Ішло однак о що инше, ішло о се, щоби скомпромітувати перед цісарем Українців чи там „Рутенців" яко елемент неблагонадьожний, нахиляючийся до православія себто до Росії. Треба було жертвенного козла і ним став о. Й. Сембратович, котрий не мав досить твердости і на бажанне Франц Йосифа зараз згодився на уступленнє.

А міг прецінь сказати: „Докажіть мені передовсім вину. Моє добровільнє уступленне буде преці мовчазним признаннєм виновности. Та старий митрополит не мав відваги до такої рішучої заяви, але уступив і виїхав на стало до Риму.

Другу таку штуку втяли Поляки з гр.-кат. духовним семинарем св. Варвари у Відни.

Було се 1892 р. Коли митрополит Сильвестер Сембратович вертав з Риму, а студенти кацапи (Роман Алексевич і тов.) обкидали його на двірці у Відни яйцями. Слідство поліційне виказало, що дехто з тих кацапів заходив до семинара і та обставина вистала, щоби її польський „міністер-родак" Землковскі використав в тій цілі, щоби переперти у Фрянц Йосифа знесеннє сего семинара. Земялковскі в своїх споминах прямо чваниться, як то хитро він се був устроїв. — А семинар той мав для Українців також певне значення і поза теольоґічними справами: семинаристам вільно було ходити окрім на теольоґію також і на фильософію, і многі з того користали та слухали викладів славних віденських професорів на фильозофічнім факультеті, що нагадаю лише професора славянської фильольоґії Миклосіча.

І так стали потім ґімназійними професорами між иншими: Наталь Вахнянин, Ю. Целевич, Іл. Огоновський, а професорами університету: І. Онищкевич, Омелян Огоновський та Кирило Студинський.

Ляхів се. кололо в очи і Земялковскі зручно використав свої впливи у „Францішка Юзя" та принагідну кацапську бучу, щоби то так зване „Барбареум" зкасувати. — Давнійше жили у тім семинари і гр.-кат. питомці з Підкарпатської (угорської) України та через се навязували зносини з нашими людьми. З часом пізналися Мадяри на небезпеці і недозваляли, щоби підкарпатська молодіж користала зтого інституту.

Однак тепер польського опікуна Францішка Юзя нема а президент „найяснейшої" Войцюховскі таких впливів в Римі не має, як мав той цісар, котрий недопустив навіть при виборі папи, щоби ним став кардинал Вемпольля, на котрого мав він якусь „пізьму" (гуц слово).

А всеж таки старий грішник, краківський консервативний „Час" відважився висказати ось яке побожне бажаннє:

„Немає сумніву, що відкликаннє о. митрополита з боку апост. столиці (Рима) було би ідеальною розвязкою. На жаль було вже від самого початку відомо, що така розвязка нереальна. Поразка правительства а заразом і справи польської — полягає в тому, що під впливом льокальної агітації а головно підюджуючих статтей „Слова польского", правительство перелякалося, не обрахувало наслідків свойого кроку і заборонило митрополитови вернути в серпни на те, щоби позволити на поворот у вересни. Становище апост. столиці було правительству добре відоме тоді, як відоме і тепер."

Блямажу польського уряду в справі митрополита стверджено еще з иншого, авторітетного боку. Отсе „Курєр польскі" помістив інтервю свого спiробітника з заступником неприсутного у Варшаві нунція (папського посла) а то авдітора нунціятури монсіньора Карла Чіарльо, щодо поглядів Ватикану на справу повороту о. митрополита до краю.

На вступі заявив монс. Чіарльо, що бажанням апостольської столиці є, щоби митрополит Шептицький повернув як найскорше до своєї дієцезії, в котрій повинен він з реґули знаходитися відповідно до постанов канонічного права.

Щодо минувшої діяльности митрополита і його плянів на будучність, то після інформацій нунціятури має він заявити у Ватикані, що він ніколи пропаґандою (розуміється — політичною) не занимався і на будуче сеґо робити не думає. Говорив він лише о можливости злуки обох церков, що впрочім від давен є бажаннєм Ватикану. Та і те в жаден спосіб не може звертатися проти інтересів Польщі.

Щодо справи пастирського послання, котре митрополит оголосив „подобнє" (?) без порозуміння з польским урядом, то заявив монс. Чіарльо, що після церковних законів **міг се митрополит зробити цілком самостійно,** так, як епископ, що задумує оголосити пастирське посланіє не має обовязку старатися о „імпріматур" дотичного правительства. — Закінчуючи свої виводи монс. Чіарльо ще раз підчеркнув, що апостольська столиця бажає собі і поручає епископам, щоби — коли се можливе — не лишали своїх дієцезій, а то згідно з постановами канонів. В виду сего вона може бути з повороту о. митропила лише вдоволена.

І так власть, на котру зкомпромітована ляшня покладала ще всю надію, завела її зовсім тай ще дала їй порядного морального ляпаса.

З другого боку доходять вісти, що стан здоровля митрополита дуже грізний, а зворушення викликані тою цілою глупою аферою певно не причиняються до скорого оздоровіння.

Подав **Кл. Об.**

З БУКОВИНИ

(Українська преса. — Звільнення „Селянської Каси" зпід кураттелі).

Чернівці, 11. вересня, 1923.

Українська преса на Буковині це дуже сумна рубрика. Дотепер виходили тут три часописи а то „Промінь", „Робітник" і „Каменярі".

Тепер виходить тільки „Промінь", місячний журнал української студентської молоді. Видає його горстка молодих ідейних студентів, без фондів — так що приходиться їм тяжко боротися о дальше існування цего журнала.

Наше громадянство приняло з холодом видавання цего місячника, буцім то думало, що молоді студенти не доросли ще до такого діла, як видавання місячника, що взяв собі за мету розбудити наше громадянство до праці та згуртувати студентську молодь в один боєвий фронт, проти наших ворогів.

Признати треба, що „Промінь" редаґований дуже гарно; є в нім поміщувані твори з красного письменства, з науки, літератури та статті з громадянського життя, найновійший літературний рух в Галичині, великій Україні та на еміґрації. Додати треба, що й наші брати з Бесарабії зголосилися до цего журнала за співробітників і масово замовляють його.

„Робітник", орґан української соц.-демократичної партії на Буковині, виходив що тижня. Та тепер перестав виходити з тої причини, бо румунські власти заборонили поширювання цего часопису по селам, під замітом, буцім то „Робітник" ширить большевицьку пропаґанду.

„Каменярі", орґан українського народного учительства Буковини, виходив три рази в місяць. Хоч „Каменярі" був становим орґаном, писаний й посвячений для укр. учительства — все-ж таки читали його радо всі, бо редаґований був дуже популярно й боронив загально українські справи.

Видавцем і відвічальним редактором цего часопису був старший учитель Віктор Соневицький.

Но як багато наших учителів — так й Соневицький пішов манівцями. До недавна чоловік надзвичайно чесний, всіма люблений, загально прозваний „апостолом правди і моралі", змінився нагло до непізнання. З якоїсь-то причини заперестав Соневицький видавати „Каменярі", з жінкою своєю, з якою жив 15 літ — розвівся, сам перейшов на православну віру і пішов на службу сильним міра сего — Румунам.

На днях почала виходити в Чернівцях нова ґазетка, котрій дано імя „Хлібороб". — Має це бути орґан української царaністичної (хліборобської) партії. Видавцем цеї ґазетки є Кость Кракалія, колишний посол до румунського парляменту — вибраний з рамени укр. соціял-демократичної партії. Хоч ця ґазетка писана по українському і називає себе українською, де факто є румунською, бо видавана вона за гроші д-ра Василя Боднарескула — Румуна, ославленого українoїда, котрий на початках 1919 року був румунським міністром для внутрішних справ Буковини, та сотки нашої інтеліґенції мучив по тюрмах.

Боднарескул, як теперішний голова румунської царaністичної партії на Буковині, хотів всіма силами притягнути і буковинське укр. селяньство до цеї партії, щоби показати перед світом що сь то, і укр. селяньство йде разом з румунським.

Довго шукав він всяких способів щоби свій плян здійснити, та призадумав саме видаванням „Хлібороба" баламутити українських селян. Тут навинувся йому ще й Кракалія, який привик легко жити і дівчата водити, а на хліб насущний заробляти будь яким способом, хочби і найбрудніщим. Діставши від Боднарескула 200 тисяч леїв, перебрав на себе обовязок видавання цего часопису, взявши собі за співробітника д-ра Льва Когута, котрий здається також дихає по румунськи, бо його адвокатська вивіска виставлена тільки на румунській мові, хоч прочі адвокати Українці мають вивіски українсько-румунські.

„Селянська Каса" союз руських хліборобських спілок на Буковині, котра наслідком лихої господарки тодішного директора д-ра Льва Когута — була санована, та перейшла під примусову кураттелю буковинського краєвого банку — тепер вже звільнена зпід кураттелі.

Селянську Касу, як відомо, заснував був в році 1906 наш много заслужений проф. др. Смаль Стоцький. Ціллю проф. Стоцького було, щоб через заснування Сел. Каси виратувати буковинське селянство від лихварських кіхтів. Селянська Каса взялася до закладання по селах райфайзенських кас, та вже в році 1908 не було українського села на Буковині де не булоб райфайзенки.

За неповних два роки, Селянська Каса стала міліоновою інституцією та всі гляділи з радісним оком на гарний розвій цеї інституції. Но де щастя там й нещастя. Проф. Стоцький повірив на жаль ведення цеї інституції д-ру Льву Когутови, котрий за 5 літ свого газдування привів Сел. Касу до 7 міліонів корон дефіциту.

По довгих стараннях і клопотах, тодішний буковинський сойм перебрав був обовязок санації Селянської Каси, щоб тимсамим охоронити буковинські укр. райфайзенки від руїни, бо всі вони як члени Сел. Каси ручили маєтком своїм неограниченою порукою.

Ухвала сойму була така, що довги Сел. Каси перебирає на себе краєвий банк, а Сел. Каса переходить під примусовий заряд буковинського банку на так довго, доки Сел. Каса не заплатить цілої санаційної позички. Рати цеї санаційної позички розділено так, що послідна рата мала бути заплачена в році 1987 значить запродано Сел. Касу на повних 75 літ.

На щастя однак прийшла війна, а за тим ціни підскочили в гору. Сел. Каса продавши корисно всі свої недвижимости, заплатила всі довги та ще остала її надвижка понад пів міліона леїв до власної розпорядимости а в додатку і гарна реальність при вулиці Панській ч. 33.

Однак побоюватися треба, що теперішний виділ Сел. Каси, який не дуже влучно дібрався, не поведе Сел. Каси властивою дорогою. Видко вже з цего факту, що вибраний голова о. др. Касіян Бриндзан, колишний кацап, тепер ніби Українець, видурив від Сел. Каси аж 40 тисяч леїв за якісь там інтервенції та за своє тримісячне урядування.

Гарно буде Сел. Каса виглядати, як кождий з виділових зачне числити собі грубі тисячі за кождий крок; тоді краще булоб Сел. Касу цілком зліквідувати а гроші ці розділити між панів виділових.

А вже довіря саме до Сел. Каси буде дуже слабе, скоро правним консулентом Сел. Каси став др. Лев Когут.

К.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАНЄ ВЕДЕ ДО ПРОСЬВІТИ, А ПРОСЬВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО ЦІННИК КНИЖОК ДО ДРУКАРНІ „СВОБОДИ", 83 ҐРЕНД СТР., ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

Пробудженнє Полісся.

(З холмського „Нового Життя").

Полісce розкинуте довгою смугою по зелізничій лінії **Берест-Кобрин-Пинск-Лунинець-Сарни.** Розкинуті поліські села при тяжких поліських методах польського адміністровання перебували в темноті. Брак рідної школи, утруднена комунікація, господарча незаможність селянства, причинились до застою культурно-освітного, малої національної свідомости — того основного стержня, на якому будується освіта, політичне освідомленнє та активність, а затим і добробут народу.

З малосвідомости тамошнього українського народу користав і користає кождий, хто тільки того хотів. Якийсь час, рахуючи на національну несвідомість наших селян і робітників, наїхали туди зайшлі польські одиниці, які в імени ріжних польських партій стараються „заопікуватись" нашим народом. Як ця „опіка" виглядає, переконався наш Поліщук вже добре, через те в останній час пробуджується вже і там національна і клясова свідомість нашого народу. Росте вона стихійно, а при малочисленности свідомих інтеліґентних українських сил, вимагає особливої уваги наших політичних чинників та культурно-освітних центрів.

Систематична орґанізаційна праця на Поліссю мусить повестися в двох напрямках, а власне: 1. — В напрямі національно-політичного орґанізовання селянсько-робітничих українських мас, яке треба поглибити та надати йому більшої активности.

2. — В напрямі піднесення культурно-освітного рівня народу через заснованнє всюди „Просвіт", оживленнє діяльности вже істнуючих.

Місцеві діячі на Лоліссю, як відомо, підняли справу **Всеполіського Українського Краєвого Зїзду,** який поставив би та вирішив у всій широті місцеві орґанізаційні потреби. Тепер справу Поліського Зїзду вирішено вже остаточно. Мають бути скликані для вигоди селян **два зїзди:** один на Покрову 14. жовтня н. ст. в Сарнах для повітів: Пінського, Сарненського, Столпівського та Лунинецького; другий через тиждень після того, в Берестю для повітів: Берестейського, Камінь-Коширського, Кобринського, Пружанського, Косовського, Дрогичинського, Івановського.

Цей почин місцевих наших діячів треба витати яко факт найяскравшої живучости нашої нації, неструдної енерґії свідомих народніх діячів, які в найтяжших умовах не покладають рук на благо нашого селянсько-робітничого народу. Все живе мусить приступити зараз же до праці підготовки Зїзду. Треба памятати, що для орґанізації, яка є одиноким засобом боротьби за свої права, головне є свідомість своїх інтересів, національних і клясових, карність і гарт. Це все здобувається працею над собою й іншими, а найкращим засобом політичного і культурного виховання мас є, крім мови, відчитів, зібрань, дискусій, друковане слово у рідній мові. Тому обовязком всіх свідомих місцевих діячів, в першу чергу інтеліґентних селян і робітників, подбати за українську пресу і книжку, ширити її скрізь з хати до хати, із села на село. „Наше Життя", яке по змозі уділяє місця місцевому поліському життю, та „Селянська Доля" в Луцьку, повинні стати настольними в кождій українській хаті.

З ОБЄДНАННЯ.

ДО БОЮ!

Під грізним знаменем зачався місяць жовтень.

Першого дня прийшли жертви на Боєвий Фонд, другого дня прийшли вісти про огні на ляцьких дворах в краю, підпали, напади. Третого дня прийшла вістка про арешти наших братів, поставленнє під полевий суд в Золочеві нових повстанців. Цего місяця має відбутись II. Всеукраїнський Конґрес!

Українські Громади!

Ви чуєте, чого жде від нас край. Неждім аж зійдеться Конґрес, а вже тепер готуймось, щоби новій Управі дати средства повести справу як слід.

Памятаймо, що знов заповняться ляцькі тюрми нашими героями-борцями, що школа наша гине, а ляшня намагається з дітий наших виховати собі яничарів.

Треба дати поміч і ми її дамо.

На це сотворено Боєвий Фонд України, а кождий щирий і свідомий Українець повинен зложити свій одноднєвний заробіток в жертву цього фонду.

Українські Жінки!

До Вас кличемо! Приложіть і Ви руки до праці, та дайте поміч нашим стрільцям. Ви можете це зробити і це є Вашим обовязком!

Українські Громади!

Настав час нової великої праці! Ворог лютує на нашій землі і видав присуд смерти всему нашому народови!

Та ми вільні Американці сміло візьмемо ляцький визов, та покажем, що зуміємо стати в обороні наших братів і не позволим над ними знущатись.

Браття і Сестри!

Кличемо Вас до спільної праці! Хай II. Всеукраїнський Конґрес застане нас приготованими до дальшої боротьби!

Встаньмо в оден ряд! Кличе нас голос боєвих сурм — **до бою!**

Творім **Боєвий Фонд України!**

Спішім на II. Всеукраїнський Конґрес!

Обєднаннє Укр. Організацій в Америці.

Увага: Конґрес відбувати-меться в Філядельфії, Па., дня 25. і 26. жовтня, в сали У. А. Тов. Горожан при Н. Френклін Ст. ч. 849. По всякі інформації в справі конґресу звертатись до канцелярії Обєднання, Філядельфія, С. 4. Ст., Рум 608.

ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ

МАВРА ЙОКАЯ.

(Переклад з мадярського)

ПЕРШИЙ ТОМ.

ТРЕТИЙ ТОМ.

(77)

Він був вже на шестидесяти, на сімидесяти, а кишка все ще посувалась вперед. Іван ішов все ще вперед в оубийчій атмосфері.

Старому робітнику виступив зимний піт на чолі.

Тепер вже минуло вісімдесять, вже сто секунд!

Ми ніколи не побачимо його.

Тут кишка перестала рухатися вперед.

Тепер почали тягти за шворку.

Вона обвисла не напнута тягарем. Отже Іван іде назад і ще не потрібно його витягати.

Він все ще іде, линва все ще обвисла. Тепер вона раптом напнялась. Тягніть обережно! Линва обвисає знов. Старий робітник начислив вже сто шістьдесять секунд. Тут Іван виволікся з вийстя, спираючись на випавший звязковий камінь склепіння, але переступити його йому вже забракло сили; і коли люде кинулись до нього, він хитаючись впав їх на руки. Його обличчя було бліде як у вмираючого.

„Мені не бракує нічого!" пробурмотів він, приходячи до притомности, коли свіже повітря торнулось його обличчя і коли йому натерли чоло оцтом. „О! там в середині страшне повітря. Що мусять витерпіти ті, які замкнені там!"

Йому не впало на думку помислити: Тепер ви там, ви злидарі, що невдячно полишили мене, що заприсяглися зруйнувати мене, переслідували вірних мені, змовлялися поза моєю спиною, хотіли зрадницьки вбити мене, посилали депутації і були готові послати депутатів до ворогів вашої вітчини! Тепер ви тут, поховані в темряві мстячої матери землі!

Він подумав і промовив лише: скільки вони мусять страждати під землею! Визволимо їх!

Коли вентилятор почав працювати, можна було взятися за роботу.

І тепер була це тяжка, але можлива боротьба.

Іван поділив своїх людей на групи.

Над усуненнем грузів людина не може працювати довше години.

Кожний мусить обвязати обличчя хусткою вмоченою в оцет. Коли один почне хитатися, товариші повинні зараз-же віднosити його геть.

Коли розвиднілося, грузи поваленого порталу були вже відсунуті на бік. Але у вийстя ями сонце не могло заглянути.

Шіферове склепіння завалилось на одним боці так, що Іван вносячи туди кишку, ледви міг протиснутися скрізь дірку. А там, де він полишив кінець кишки, склепіння завалилось цілком.

Це було надлюдське підприємство; те, що було працею тижнів, мусіло бути тепер доконано протягом декількох днів. І так мусіло статися!

Робітники Івана продовжували відсувати грузи поваленого вийстя, при чім робітники Акційного підприємства помагали їм дуже мало.

Виявилося, що вибух стався якраз в той час, коли відбувалась зміна робітників.

Коли робітники мусять працювати в копальнянім ґазі, їх зміняють чотири рази.

Вибух стався якраз в часі північної зміни. Частина робітників якраз тоді віздила до копальні; вони вже на небі!

Друга частина була в дорозі наверх; вони були вбиті вибухом і паденням. Але одна частина лишилась мабуть на складі, де їх не досягли ані грузи ані поломя; вони поховані там тепер живими.

Отже зовні лишилося ледви двадцять, тридцять мужеських робітників Акційної копальні.

Щож до робітників гарамрні, то директор рішучо відмовився дати їх для очищення копальні. В усіх його печах ростоплено метал; коли він не накаже їм добре вважати, він матиме самих „відмедей". („Відмедем" гутники називають таку масу заліза, яка наслідком хибного топлення не може бути винята з печи, і яку треба випихати разом з нею як не придатну до ужитку).

А праці в гамарні дуже негайні. Залізничі рейки мусять бути готові в призначений день, інакше треба платити величезну пеню.

Тому Іван мусів виконувати діло любови майже виключно силами своїх власних робітників. Лише жінки помагали йому. Воniж хотіли визволити своїх чоловіків.

А це була тяжка робота.

Дах вийстя, що загрожував завалитися цілком треба було що-пів кляфтера підпирати стовпами, а коли скрізь грузи пробили вулицю, стрінули нового ворога.

По вибусі копалня була залита водою.

Тепер треба було пустити в рух і водяні помпи.

Там, де вони не могли досягти, треба було вичерпувати чорний намул відрами.

Стоячи по коліна в смердючім намулі, оточені затроєним повітрям, загрожені завжде падаючим згори грузом, відважні робітники пробивались крок за кроком все глибше під землю.

По обіді прийшов пан Роне.

Він одержав страшну вістку якраз посеред найкращої забави. Алеж він і лютився.

Він прийшов до копальні і кляв робітників загинувших там.

„Ці негідники! Вони завдали товариству міліонову шкоду! Але най-же лише вони всі подохнуть! Що там стараються ще визволити їх?! Най вони там загинуть! Пяні пси!"

Працюючі не вдавалися в жадну суперечку з ним. По перше, бо вони не мали на це часу, а по друге, бо уних були завязані уста. Очищення штольні, то дуже тиха робота.

Але раз пан Роне, коли він найгірше лаявся і кляс заживо похованих, наткнувся на робітника, який станув перед ним і подивився гостро йому у вічи.

Це була також постать покрита намулом і вуглем як і иньші. Його обличчя, як і у иньших, було по очі обвязано хусткою і понад нею забруднено сажею; але він пізнав його по очах.

Хто подивився колись у ці очі, той не забуває ніколи їх виразу...

Пан Роне занімів і забрався з своїм інжінером геть; від цього момента він полишив Івана робити, що той вважав потрібним.

Чотири дні і ночі продовжувалась безупинно напружена робота.

Відважні робітники поборювали кожду перешкоду і пробилися туди, де дорога була вільна.

Іван протягом цілого цього часу не їв при столі і не спав у ліжку. Сидючи на першім ліпшім каменю, він їв щось, коли мав час, а коли його перемогав сон, він лягав кудись, де він не був поперек дороги, і спав годину. Навіть на годину він не відходив від копальні.

Вже на четвертий день робітники знайшли першого з бракуючих людей.

Людину? Ні! Придушену до стіни масу, яка була колись мясом і кістками.

Декілька кляфтерів далі лежав на землі чоловік, але голову його не можна було ніде знайти.

Тоді наткнулись на ручний візок, один з тих, на яких вивозять вугіль; він був розторощений на кавалки, тріски від нього стирчали в усі боки з людського трупа.

Тоді знайшли постаті, обгорілі так, що їх не можна було пізнати. Отже цих вже здогнав вогонь.

В однім місці впавша маса шіферу в декілько соток цетнарів вагою роздушила групу в приблизно пятьнадцять робітників. Цих треба було полишити лежати тут. Пройдуть дні, поки можна буде усунути камінні грузи.

Тепер більш негайною справою є відшукати тих, які може ще живуть.

Всюди, в усіх штолнях копальні знаходили мертвих, але число бракуючих не було ще повне.

Робітники Акційної копальні сказали Івану, що коли є ще десь живі, то лише в складі, де робітники перед роботою звичайно складають свої мішки і забирають їх по роботі.

Але в проходах панувало таке знищення, що навіть досвідчені робітники ледви могли зорієнтуватися; в деяких місцях вибух проломив межистінки, на иньших місцях забив входи абож зірвав стелю між двома ходами, положеними один над другим. Навіть робітники, що знали добре ці місця, мусіли шукати, де знаходиться головна орієнтаційна штольня.

Нарешті Івану здалося, ніби він чує стогін під великою купою вугля і грузів шіфера.

„Тут ми почнемо копати!" промовив він до своїх робітників.

Вони почали усувати звалище, і чим більше вони робили це, тим ліпше пізнавали робітники Акційної копальні це місце.

„Так! Тут є двері, які провадять до складової салі!"

(Далі буде).

ВИКАЗ ЖЕРТВ НА РІДНУ ШКОЛУ

за місяць вересень 1923.

1) Филаделфія, Па., Др. С. Демидчук 10.00

2) Сиракюз, Н. Й., від Січи, від. 282 У. Н. Союза, переслав І. Лесюк 60.00

3) Ст. Пол, Мінн., від громади переслала Катруся Качмар 5.00
Зложили: Г. Бригіцький 4.00; Г. Федоришин 1.00.

4) Скрентон, Па., від громади переслав о. М. Залітач 10.50
Зложили: П. Дочич, Г. Мрикало, С. Медвідь, Т. Назар, Т. Татаринський, С. Капровський по 1.00; Я. Мірусь, Й. Коританш, М. Думанський, І. Самійла, Г. Ґранута, П. Нагажина, В. Рушак, В. Васильків по 50 цнт.; Ф. Демкович, П. Гриців по 25 цнт..

5) Савт Дірфілд, Масс. Галицька Січ, переслав Я. Романюк 25.00
Зложили: З віча 23.00; Т. Тимкович 1.50; А. Янишин 1.00.

6) Ню Йорк, Н. Й., від Ліги Горожан переслав П. Сокальчук 225.11

7) Екрон, О. Від Комітету Обєднання переслав А. Цепко.... 25.00
Зложили: К. Митенько, Г. Малецький, І. Гурин, І. Дорош, Н. Гащишин, Г. Гнатів, І. Цепко, Т. Намачинський, А. Ільчищин, В. Пільгуй, М. Судомір, М. Петруха, А. Цепко, В. Новосельський, Г. Левко, Д. Сенюта, А. Котович, І. Крехлер, Й. Бур, Й. Сливчак, Ю. Медвідь, К. Цепко, Н. Н. по 1.00; П. Кос, Е. Мельник, І. Кухар, І. Шляхетка, Г. Сташків, М. Геряк, Т. Галамай, А. Бровз, М. Філяс, Е. Тивончук, П. Мацик, П. Сенюта, Т. Лесняк по 50 цнт., Н. Н. 1.00; Н. Н. 44 цнт. Разом 30.69 Дохід з пікніку 54.31 Разом 85.00. З того висланo утікачам на Кубі 5.00; Сиротинець в Перемишли 35.00; до Обєднання 45.00, з чого 25.00 на Рідну Школу а 20.00 утікачам на Кубі.

8) Филаделфія, Па. З пікніку переслав Т. Грецкий 78.24

9) Филаделфія, Па., від У. А. Громади переслала Стефанія Гібонс 50.05
Зложили: В. Слободзян 5.00; Стефанія Гіббонс 2.00; Г. Крет, Н. Ганас по 2.00; Т. Грицей 1.25; Др. В. Галан, Маруся Данчо, М. Стоколоса, Ольга Грицей, Юлія Грицей, Г. Лесюк, Т. Вишиванюк, М. Качмарчик, М. Чопик, М. Василькович, Г. Шагала, І. Бельдик, І. Боросевич, М. Залізняк, о. Л. Левицький, о. В. Петрівський, о. Др. Н. Копачук, Г. Пипюк, о. В. Сполітакевич. Г. Чернигівський, Г. Качур, П. Росолович, І. Матковський, П. Скольський, К. Дацьків, Т. Голубений, В. Лесній, І. Федор, Н. Карван по 1.00; М. Воробець, Т. Шпіндаль, Т. Слободзян, І. Сорока, Д. Козьолко, І. Кісс, І. Лахман, А. Невидальський, В. Матковський, Н. Гливський, І. Сливан 40 цнт.; М. Ясенік, І. Колтун, А. Шопа, А. Черевий, Марія Гис, В. Коцюбинський, В. Матолич, Е. Цезер, П. Моцяк, Ф. Калужняк, С. Гайнич, Т. Федик, М. Качмарчик по 25 цнт.; Н. Н. 15 цнт.

ЗАГАЛЬНА СУМА $489.40

Обєднання Укр. Орг. в Америці.

ЗВІТ ФІНАСОВИЙ Т-ВА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІЖИ В НЮ ЙОРКУ,

з підмоги українським студентам в Европі за місяць вересень 1923.

ПОМІЧ ВІД „ОПІКУНІВ".

Імя Опікуна	Ч. ст-а	дол.
Українська Громада в Мінеаполіс	23, 117, 254, 275, 311, 326, 312	35.00
Т-во Зоря, Ню Йорк	49	25.00
о. Олекса Пристай, Карнегі, Па.	259, 281	10.00
Бр. св. Петра й Павла, Карнегі, Па	357	5.00
Бр. св. Івана Хрестителя, від. 292 У. Н. С., Дітройт, Миш.	261	5.00
КомітетПомочі Студентам, Вудгейвен, Л. Ай., Н. Й.	1А	2.00
Т-во Запорожська Січ, від. 117 У. Н. С., Ню Йорк	301	5.00
Бр. св. Арх. Михаїла, Стемфорд, Конн.	15А	7.50
Т-во Згода, Гемтремк, Миш.	263	15.00
Василь і Ілько Клеман, Алентавн, Па.	308, 355	10.00
Комітет 4-ох, Вестбурі, Л. Ай., Н. Й.	Ла	2.25
Дмитро Фенканин, Пассайк, Н. Дж.	8А	5.00
Парохія св. Петра й Павла, Ютика, Н. Й.	13А, 39А	5.00
Михаїл Гринішак, Елизабет, Н. Дж.	23А, 36А, 54А	6.00
Анна Зборівська, Орейндж, Н. Дж.	20А, 14А	10.00
Василь Волощин, Ленсінг, Миш.	67А	2.00
Т-во Українська Січ, від. 82 У. Н. С., Кліфтон, Н. Дж	19А, 46А	5.00
Українська Парія в Байон, Н. Дж., о. І. Захарко	34А, 39А	5.00
Т-во Вільні Козаки міста Львова, Ню Йорк	348	5.00
Т-во Сокіл в Клівленд, Огайо	307	5.00
Разом		170.25

Вислано до Ккраїнської Краевої Студенстської Ради у Львові	105.00
Вислано до Т-ва Прихильників Освіти у Відни	45.00
Вислано до Спілки Українських Студентів в Берліні	10.00
Вислано до Т-ва Українських Студентів в Данцігу	10.00
Кромі цего вислано з Фонду Продажі Образів і з Фонду Загального:	
На дешеву Українську Студентську Кухню до Т-ва Українських Студентів Техніки в Данцігу	100.00
До Української Краевої Студентської Ради у Львові	150.00
На будову ДОМУ Українських Студентів у Львові	250.00

Разом вислало в місяцю вересни Т-во „Української Молодіжи" в Ню Йорку на підмогу Українському Студентству в Европі квоту 670.25 (шість сот сімдесять долярів і 25 центів).

РОДЕМЦІ:—

Шкільний рік вже починається. Увесь світ, усі нації з гордостю отвирають двері шкіл і університетів для своеї молодіжи. Студіююча молодь вищих шкіл, це пиха й гордість кожної нації. Люди з високим образованнем, це очі, розум, це будуюча верства кожного народу.

І наша українська армія студіюючої молоді кинулась з запалом до науки, щоб культурою й знанием привернути добро й славу рідному краеві.

Кожному з нас добре відомі матеріяльні відносини нашого студентства. Задля браку средств до життя, через голод й холод могуть бути примушені по кілька місячних праць залишити усю надію на будучність, щоб лише слабість, сухоти (туберкольоза) а в кінці й смерть не взяла верхом.

Їхні очі, мольба й надія звернені до земляків, до нас американських Українців, котрі мэемо спромогу жити в лучших обставинах.

Чи-ж ми, котрі так словами бажаемо всегда лучшої будучности нашому народови — можемо їм відмовити хоть найменьшої помочі?

Чи-ж можемо їх лишити на поталу розбурханій силі природи, не подавши помічної руки та тимсамим допустити, щоб змарнувався або й згинув, пропав цвіт нашого народу?!!

Ні! Нам не вільно до цего допустити! Ми їх мусимо піддержати в так благороднім змаганню, бо наукою й просвітою діпнемо до цілі.

Кожна громада, товариство й одиниця повинні приняти хоть одного студента під свою опіку, посилаючи сталу місячну підмогу.

Хай не бракне ні одного Українця в списі жертводавців на Загальний Студентський Фонд.

Хай кожний закупить цеголку на Дім Українських Студентів у Львові. Не забудьте на Рідну Школу й Український Університет у Львові.

Всякі жертви просимо слати на адресу Товариства:

UKRAINIAN YOUNG MEN & WOMEN'S ASS'N,
30 E. 7th Street, - - - - New York, N. Y.

ЗА Т-ВО „УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІЖИ" В НЮ ЙОРКУ:

Григорій Герман, голова; **Дмитро Сіроцький,** секр. фін.; **Емелян М. Коцко,** секр. рек.; **Ольга Кирчівна,** касієрка.

ВИКАЗ РІЖНИХ ФОНДІВ

які вплинули до Обєднання в місяци вересни 1923.

1) Фонд утікачів на Кубі:

1) З переносу з попередного місяця 95.25
2) Ню Кенсінгтон, Па., від П. Малика переслав о. П. Процко 10.00
3) Маджестік, Кентокі, Ф. Ватраль 2.00
4) Ню Гейвен, Конн., від громади переслала Агафія Бундзяк 5.00
Зложили: А. Бундзяк 90 цнт.; Д. Стасюк, С. Дідора, Ф. Наджога, І. Марціюк по 50 цнт.; С. Брохівський, І. Гуцуляк, Л. Барановський, І. Захорович, І. Рогач, П. Вітишин, Д. Суховерх, Д. Семчишин по 25 цнт.; Л. Сирота 10 цнт.
5) Оліен, Н. Й., від громади переслав Д. Базів 14.75
Зложили: Зап. Січ, від У. Н. С. 5.00; Т. Челадин, Г. Позоляк, О. Луцишин по 1.00; Г. Підскальний, Г. Непорадний, М. Луцишин, А. Журавінський, І. Скробач (стар.), В. Королишин, М. Вілінтович, П. Парандій по 50 цнт.; С. Луцишин, Д. Базів, І. Скробач (мол.), А. Лелюк, І. Моцикула, Й. Свердюк, Н. Леськів, П. Пилипів, М. Кривий, О. Іванців, І. Мішанець по 25 цнт.
6) Екрон, О., А. Цепко від громади 20.00

Загальна сума $147.00

2) Фонд Академії Наук в Київі:

1) З переносу 17.00
2) Шенандо, Па., від громади переслав І. Чорний 10.00
3) Нюварк, Н. Дж., П. Сорокліт 1.00

Загальна сума .... $ 28.00

3) Фонд Сиріт:

1) Шенандо, Па., від громади переслав І. Чорний (відослано до краю) 10.00
2) Смок Рон, Па., від громади переслав С. Ялечко 8.50
Зложили: Ник. Джмелик, С. Ялечко, П. Савчинський, Ю. Лучка, А. Марущак по 1.00; Катерина Лучка, Анастазія Ялечко, Ф. Фенчишин, Ева Фенчишин, Ю. Медвідь, Марія Марущак по 50 цнт. Ева Савчинська, Антошка Цапар по 25 цнт.

4) Фонд Інвалідів у Львові:

1) Шенандо, Па., від громади переслав І. Чорний (відослано до краю) 10.00
2) Честер, Па., С. Опалинський 1.00
3) Вест Істон, Па., від ком. Обєднання переслав В. Дроботи 47.06
4) Ню Гейвен, Конн., від громади переслала Агаф. Бундзяк 12.00
Зложили: Й. Вархолик, Г. Патинок, Анна Зборовська, І. Перун, Б. Семчишин, А. Федишин, С. Марцюк по 1.00; В. Вавро, М. Федишин, В. Левицький по 50 цнт.; М. Перун, П. Пивоварник, Г. оХмета, М. Меліник, Я. Швець, Т. Ріван, К. Марущак, А. Чайковська по 25 цнт.; П. Василик 40 цнт.; Я. Гіна, М. Сампара, Н. Рошко, М. Хомета, В. Слободзян по 10 нцт.; А. Б. 60ц.
5) Сиракюз, Н. Й., переслав І. Лесюк 50.00

Загальна сума $120.06

5) Фонд писменниці О. Кобилянської:

1) Вунсакет, Р. Ай., переслав від громади М. Чагарин5 .... 9.50
Зложили: І. Затонський 2.00 (1.00 на Рідну Школу), М. Чагарин, В. Коцюбинський, М. Мазур, І. Чорний, Й. Чагарин по 1.00; Ксеня Чагарин, С. Виспянський, К. Герман, Д. Коцюбинська, А. Рогожинський, А. Малинчук, Н. Н. по 50 цнт.

6) Загальний Фонд Студентів:

1) Шенандо, Па., від громади переслав І. Чорний (відослано до краю) 20.00
2) Нюварк, Н. Дж., П. Сорокліт (на університет) 1.00

Загальна сума .... $ 21.00

7) Фонд для української преси в краю

1) Бруклин, Н. Й., переслав о. Вол. Лотович 57.00
Зложили: Ліга Горожан в Брукліні через п. М. Заверуху 10.00; в Рівергед, Л. Ай. на руки о. В. Лотовича: В. Стадніцкий, П. Луцко, Т. Шваяик, М. Пунда, І. Лопата, М. Дух, Т. Гайда, Я. Махно, С. Штокайло, К. Кальба, М. Мареч, Т. Гірчиця, Д. Тимчак, Г. Бандровський, М. Набір, Р. Демчук, Л. Сорочинський, В. Бандровський, М. Баринь, М. Стахів, М. Худяк по 1.00. Разом 21.00. — На соборчику деканальнім в Ню Йорку зложили на руки о. В. Лотовича слідучі: о. М. Підгорецький, о. О. Улицький по 5.00; о. О. Павлак 3.00; о. др. Й. Жук, о. В. Довгович, о. І. Захарко, о. Е. Бартош, о. М. Лисяк, о. В. Лотович по 2.00; о. Й. Чаплинський 1.00. Разом 26.000.

8) З розпродажі книжок „Український Студент":

Филаделфія, Па., Т. Грецкий за 18 книжок з пікніку 9.00

Загальна сума фондів присланих в вересни $297.81

Касове зіставленне за міс. вересень:

З переносу з серпня $2111.78
Приходи за вересень 1054.81

Загальна сума приходів з днем 30. вересня $3166.59
Загальна сума розходів (посилки) 30. вересня 1685.84

З днем 30. вересня 1923 остає в касі Обєднання $1480.75

Обєднание Укр. Орг. в Америці.

Читайте українські книжки і газети, бо часте читанне веде до просвіти, а просвіта — се сила.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

НЕ НА МЕНЕ ШИТИЙ.

Оповіданнє з початку 16-сотих років.

(Продовження)

(7)

— Твоє питане не повне. Ти повинна закінчити питанием „для кого?" Для кого він, замість спати, замість відпочати по такій подорожи сюди, втік з оборога і пішов на цілу ніч, щоби принести такий дарунок... кому?

Софійка здогадалася, що се добича Андрея, але питаня "для кого?" не годна була вимовити.

— Вполював, — сказав Марко, — і приніс, очивидно, не для мене, ані для Варки... бо за Варку я йому ноги поломив би.

— Для батька... очивидно, — сказала Софійка.

— Не очивидно для батька, але очивидно для тебе... на твоє ґаздіство. Лише не знав, чи приймеш. Отже я взяв від него і приніс... Тепер, Софійко, дай нам їсти. Бо я голоден, Андрій ще більше.

Софійка вибігла до пекарні. Така була розсіяна, що хоч бігла попри Андрея, й не бачила його. В пекарни перевернула миску з молоком і збила горнець.

—o—

На польоване Андрій ходив лише раз в тиждень, бо не було коли. Помагав Маркови будувати хату. Будова йшла скоро. По місяци вже пошивали дах очеретом.

— Як би так взятися до роботи зараз по викінченю сеї хати, — промовив Марко, коли раз смерком по цілоденній роботі сів з Андреєм коло нової хати відпочивати, — то до зими твоя хата була би готова.

— Мені нащо хати! — відповів Андрій. — До повороту Луцева можу спати на оборозі. Коли Луців верне, знова оба підемо в світ за очи.

— Не підеш, Андрею, не підеш. Хиба що хочеш взяти й Софійку з собою?

Андрій мовчав.

— Вона вже згодилася покинути для тебе сі сторони?

— Про таке ми ще не балакали. Не знаю, що на все те скаже Луців, як верне.

— Або ти його син, він твій батько?

— Але так як рідний батько. Він і покійний Микитич виховували мене від маленької дитини. Не раз і не два спасли моє жите.

— А хоч би й так, хоч би то був твій рідненький батько... Не заборонив би тобі, як дівка гарна, добра, ще й повну скриню мае. Бо що одна і друга мае повну скриню всякої всячини не виключаючи срібла й золота, добре знаю.

— Всеж таки годиться спитати опікуна, що він на тее. Ще як би він відійшов на довший час, то я міг би всьо робити власним розумом. Але за який місяць, або й скорше, він буде тут.

—o—

Раз ціла родина Болюбата була в хаті. Був також Марко і Андрій. Вони оба вже рахувалися до родини. Обоє старі, Марко і Варка сиділи за столом. Радили, коли їм їхати до Січи, щоби січовий піп звінчав Марка з Варкою. Андрій і Софійка сиділи під вікном. Вона задумчиво гляділа крізь вікно в сад.

Нема, тай нема! — зітхнула.

— Думаєш про Луцева? — Андрій спитав шепотом. — Прийде, серце, прийде.

— Боч знає, що з ним сталося. Кажеш, пішов на тори-чотири місяці. Четвертий вже минув.

— Вижду ще лиш місяць так як він казав. Як ще до місяця не прийде, або він сам, або яка вість від него, то піду до його приятеля Бідолахи на передмістю города Січи. У него є для мене якась коробка. Господь Бог знає, яка у тій коробці тайна... Сумніваюся, чи який скраб... Зробимо так, що тоді поїдеш зі мною. Поїдеш ти й батьки твої. Січовий піп таки зараз звінчав би нас... Ще той послідний пятий місяць мушу витерпіти.

— А як прийде і не позволить?

— Що не позволить?

— Ти знаєш, що.

— Такий дивак він не є, иншої дівчини для мене не має. Впрочім, хоч бо мав, то й я маю свою волю. В такій ділі я й рідного батька не послухав би.

— Мені чогось лячно. Я також нетерпеливо дожидаю того твого опікуна, але одночасно боюся.

— Та чого, серце?

— Від кількох днів морочать мене прикрі сни. А в них все він. Все робить мені якісь пакости. З його причини готово прийти на мене якесь нещасте. Мені все бачиться, що він буде наша розлука.

На подвірю заляли собаки і кинулися до воріт саду.

— Хто би се міг бути? — сказала Софійка вийшла з хати і пішла до воріт, щоби відігнати собаки. Андрій поволи ступав за нею.

Перед вобітми стояв якийсь страшний козак. Мабуть ідучи сюди йшов дуже скоро, бо важко дихва і полиці, по волосю спливав піт. собаки на приказ Софійки замовкли.

— Хто ти? — спитав, коли мовкли.

— Я донька ґазди, Болюбата. Ви до батька?

— Є у вас коазк Андрій Юркевич?

— Є, — відповила і вхопилася за серце.

— Батько дома?

— Дома.

— Я до него, до Андрея, до тебе, до всіх вас. Веди мене. Маю важну новину. Веселу новину.., Ось і Андрій... Тішся хлопче! Зараз почуеш, чому. Ведіть мене до ґазди. Боржій!

Пустилися до хати. Луців випередив їх і пішов передом. Не йшов, а біг. Відчинив широко двери і станув на порозі. Болюбат саме тоді підвівся і великими очима вдивлявсь на гостя.

— Пане мій! — крикнув Луців і метнувся до Блоюбата.

— То мій Федьо! Федь Залужний! — крикнув собі Болюбат. — Федю, де мій син, де Андрій?!

— А деж би мав буди, як не під стріхою свого рідного батька?! — відповів Федь, хлипаючи і сміючися.

Саме на се питане і на сю відповідь Андрій з Софійкою увійшли в хату. Федь вхопив Андрея за руку і потягнув його до Болюбата.

— Іди, Андрію, до твого батька. То не Турок Болюбат, а Юрій Верницький, твій батько. Ти не Юркевич, а Андрій Юркевич Верницький.

П сих словах скочив до ґаздині, бо вона поблідла, захиталася і впала на землю.

— Твоя мама з радости зімліла, — крикнув до Андрея. — Давай води!

По воду вибіг Марко. Всі прочі стояли мов громом поражені.

— Горе мені! — крикнула Софійка і вибігла в сад. За нею вибіг її батько.

— Не второпаю! — бовтнув Федь, дивлячися на все. — Андрею! Що все те значить? Я так квапився з радісною вістию, гадав, що радости не буде кінця, а ся вість поділала неначе присуд смерти на вас всіх.

Андрій не відповідав. Стояв блідий, німий і померклими очима водив по хаті. Перша очуняла Варка. Вона зараз похопилася і виміркувала в чім діло, зрозуміла поражаюче вражіне новини принесеної Федем.

— Ви, Федю, чи як вас кличуть, — промовила, — одною вістию, одним відкритем принесли в нашу хату щасте і нещасте.

— То ліпше було би, як би я був не знайшов дороги сюди.

— Ні! Ліпше так, як сталося. Прикрі наслідки вашої появи в нашій хаті минуться. Ми ще й будемо вам вдячні, що проминаючою прикрістю спасли мою сестру і мого брата, вашого прибраного сина від великого нещастя і від великого, хоч несвідомого гріха.

— Не второпаю...

— Зараз поясню вам... Андрею, не дивися так страшно! Переболієш. Сядь братіку.

Взяла його за руку і приневолила сісти на ослоні. Сіла біля него і обняла шию.

— Сядьте Федю коло нас і слухайте. Андрій прийшов до нас разом з Марком, тепер моїм судженим. То отсей козак, що тепер відливає мою маму. Андрій не знав, що Марко привів його до батька, до мами, до сестер. І ми не знали ні моя бідна сестра Софійка не знала, що Андрій рідний брат. Андрій вродливий козак, вона гарна дівчина. Щож дивного, що вони...

— Полюбились, — додав Федь закриваючи лице долонями.

— Тепер мабуть вже розумієте...

— Розумію... Бідний Андрій, бідна... як кажете?... Софійка.

— Андрею! — сказала Варка, притягаючи його до себе і цілуючи. — Бог взяв тобі дівчину, але віддав батька, маму і дві сестри. Четверо за одну. Чи се не добра заміна?

— Варка провду каже,—промовила мати, котра очиняла і чула розмови.

При помочи Марка підійшла до Андрея, обняла його за шию і пригорнула до себе.

— Сину мій! Кілько я для тебе і через тебе витерпіла! Але, Бог звів нас назад до купи. Подякуй всевишньому за се; ще горячійще за те, що охоронив тебе й сестру твою від соблазни.

— Варко! — почули з надвору.

— Іди Варко, — сказала мати, до саду, тато кличе.

Варка вибігла.

— Возьми Варко, Софійку, — сказав батько, — заведи її до вашої комнати і там лишися з нею. Я піду до сина.

Верницький вернув до хати і обняв сина, котрий все ще сидів німий. Вицілував його і звернувся до гостя, котрий спричинив таке заміщане:

— Ти, Федю, ще заки зайшов до моеї хати, знав, що Турок Болюбат, то твій старий Юрко Верницький?

— Знати не знав, але здогадувався. Коли я зайшов до мого старого приятеля Бідолахи, у котрого змовився був зійтися з Андреєм, він сказав мені, що Андрій дожидае мене у вас. Розбалакавшися сказав мені, що ви часто питали людий, чи не знають, або чи не чули що про Федя Залужного, Івана Худика і хлопця Андрея Верницького. Я, очивидно зараз догадався, що той Турок Болюбат, не Турок і не Болюбат, а Юрій Верницький. Я таки зараз пустився в дорогу сюди. Ну, і що наробив! Як би се був знав, до чого тут прийшло, бо батько не пізнав сина, син батька і сестри, був би поводився обережнійше, щоби вість не впала так нагло на ваші діти. Се, що у вас сталося, не було для мене таке несподіване. Вже тоді, коли Бідолаха розказував мені про вас і сказав, що ви маете дві гарні доньки, я жахнувся. Се була ще одна причина, чому я зараз пустився в дальшу дорогу до вас і гнав так скоро, що троха душі не випер з себе. Я потерпав, що прийду запізно. Запізно, богу дякувати не прийшов, але за скоро відчинив тайну.

(Дальше буде).